

V Praze dne 25. května 2017

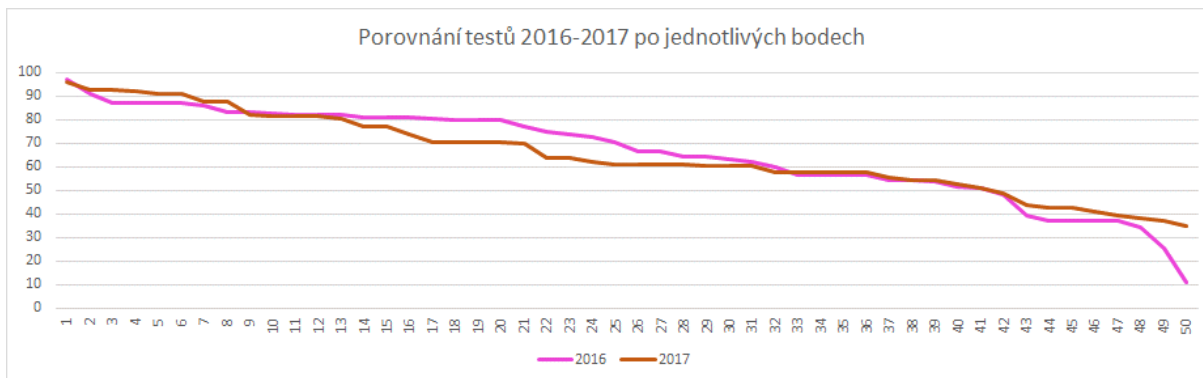
Reakce Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání (Centrum) na článek „Co říkají maturitní data: jaká část maturity z češtiny představuje pro žáky největší problém“, publikovaný dne 24. 5. 2017 aktivitou „Maturitní data – odtajněno“ na adrese <http://www.ceskaskola.cz/2017/05/co-rikaji-maturitni-data-jaka-cast.html>.

V úvodním odstavci autoři článku dospívají k závěru, že důvodem rostoucí neúspěšnosti maturantů v testu z českého jazyka a literatury není horší úroveň maturantů, ale stále náročnější úlohy, které ověřují znalosti, jimž se učitelé na odborných školách mohou věnovat jen okrajově. Jaký závěr si tedy má čtenář z uvedeného tvrzení dovodit? Znamená to, že se v testu z českého jazyka nemají objevovat úlohy zaměřené na pravopis a mluvnici? To jsou totiž ty úlohy, ve kterých žáci nejvíce selhávají. Má tedy tvůrce testu rezignovat na ověřování vědomostí a dovedností zakotvených v rámcových vzdělávacích programech a katalogích požadavků, nebo je potřeba, aby školy věnovaly základům jazyka patřičnou pozornost?

Pan Oldřich Botlík dospívá ve svém komentáři k závěru, že na vině je, jak píše, „postupné bytnění tzv. katalogů požadavků“. Je pravdou, že na základě katalogu požadavků, který byl schválen po širokém připomínkovém řízení MŠMT v roce 2013, byly do testu z českého jazyka a literatury od roku 2015 zařazeny otevřené úlohy bez nabídky odpovědi. Tento test byl do té doby jediný, kde se tento typ úloh neobjevoval. Podrobnou srovnávací analýzou úspěšnosti řešení úloh s nabídkou odpovědi a úloh otevřených bylo zjištěno, že vložím zhruba pěti otevřených úloh do testu, a to bez jakéhokoli navýšení jejich vnitřní obtížnosti, dochází k nárůstu neúspěšnosti v testu o cca 4 až 6 procentních bodů. Konkrétně maturanti, kteří v testu v roce 2015 dosáhli celkové úspěšnosti 42 %, řešili uzavřené úlohy s průměrnou úspěšností 51 %, ale úlohy otevřené s průměrnou úspěšností jen 15 %. Katalog požadavků tedy nijak nezbytněl, ale změnila se konstrukce testu. Vřazení otevřených úloh výrazně přispělo k nárůstu reliability (přesnosti měření) testů. Došlo totiž ke snížení náhodného skóru testu, tj. možnosti odpověď tipovat. Test doznal významného nárůstu kvality. Je pochopitelné, že zmíněná opatření posílila zejména diskriminaci testu. Jejich dopad je tak patrný na podílu neúspěšných žáků. Naproti tomu má změna relativně velmi malý vliv na průměrnou úspěšnost, myšleno průměrný procentní skór.

Při porovnávání výsledků mezi lety 2014 až 2016 je tedy nutné zohlednit zejména výše zmíněné dopady vycházející z úpravy katalogu požadavků.

Pan Tomáš Feřtek ve svém komentáři tvrdí, že v testu přibývá rok od roku otázek, které nepatří do takzvaného nepodkročitelného minima. Kromě toho, že není zřejmé, z jaké analýzy k takovému závěru pan Feřtek dospěl, není to ani pravda. Testy jsou konstruovány vždy tak, aby obsahovaly dostatečný počet otázek na základní vědomosti a dovednosti. V následujícím grafu je ukázáno porovnání „bodové dostupnosti“ v závislosti na úspěšnosti řešení jednotlivých otázek v letech 2016 a 2017, tedy v letech, kdy se testy konaly na základě stejných katalogů požadavků.

Nejsnadnější část testu (13 bodů, tj. 26 %) řešili maturanti v r. 2017 s vyšší průměrnou úspěšností. Další část testu (16 bodů, tj. 32 % testu) tvoří středně obtížné úlohy s průměrnou úspěšností 80 %–60 %. V těchto úlohách byli o něco úspěšnější žáci v r. 2016. Úlohy s úspěšností 60 %–50 % (11 bodů, tj. 22 % testu) řešili maturanti v obou testech naprosto srovnatelně a nejtěžší úlohy s úspěšností pod 50 % (posledních 8 bodů, tj. 16 % testu) byly lépe řešeny v r. 2017.

Maturanti by neměli mít problémy minimálně s prvními dvěma skupinami úloh, které tvoří asi 58 % testu (tedy i žáci SOŠ a SOU). Přesto byly v letošním testu zaznamenány o něco větší problémy žáků se středně obtížnými úlohami. Toto lze přisoudit mimo jiné nevhodné přípravě k maturitě na některých typech škol. Bohužel často i média propagují názor, že k přípravě na maturitu je třeba nacvičovat testy. To není šťastná cesta, neboť žádný test nemůže obsáhnout všechny požadavky z katalogu, resp. veškeré požadavky, které by měl žák splnit v běžné výuce. Nacvik jednoho testu nezaručuje úspěch v jiném testu. Nežřídko se pak v odpovědích žáků v naposledy realizovaném testu objevují odpovědi z testů minulých. V letošním roce se opět projevilo, že žáci nemají upevněny ani znalosti ze základní školy. Pokud se aktuální test zaměří na některou z dosud neprověřovaných oblastí, potom zejména žáci připravující se pouze nacvikem starších testů mají problémy (zpravidla žáci ze SOŠ a SOU, kteří nemají pevné základy ze základní školy). Tito žáci, jak se ukázalo, úlohy buď neřeší, nebo je řeší s použitím nacvičených odpovědí z minulých testů. V této souvislosti je zajímavé, že žáci SOU měli v letošním testu relativně menší problémy než žáci SOŠ, pokud porovnáme změny úspěšnosti řešení testů v roce 2016 a 2017.

V letošním roce se také jasně ukázalo, jak velký vliv na výsledek může mít studium. Maturanti středních odborných škol konající test v řádném termínu dosáhli v testu v roce 2017 nižší průměrné úspěšnosti zhruba o 0,73 procentního bodu než v testu z roku 2016. Naproti tomu maturanti stejných typů škol konající test v opravném termínu dosáhli v letošním testu úspěšnosti vyšší o více než jeden procentní bod. Lze tedy předpokládat, že po loňském neúspěchu byli ke studiu silněji motivováni.

Jak je vidět při podrobnějším pohledu na problematiku, pro „silné a úderné závěry“ je potřeba poctivé a hluboké analýzy příčinných souvislostí.

Jiří Zíka
ředitel Centra